

О. О. Піфко, докт. юрид. наук, доцент, професор

«Ужгородський національний університет»

Юридичний факультет ДВНЗ

Кафедра конституційного права та порівняльного правознавства

вул. Капітульна, 26, Ужгород, 88000, Україна

e-mail: oleksandr.pifko@uzhnu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0002-9180-2564

ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПОЛІТИКИ

Актуальність проведення детального аналізу глобальних трендів у вищій освіті та їх відображення в національній освітній політиці сьогодні обумовлена низкою вагомих факторів. Спостереження за глобальними тенденціями є важливим, оскільки вони визначають нові виклики та можливості для національних систем освіти.

По-перше, у зв'язку із зростанням глобальної конкуренції на ринку праці, національні системи вищої освіти повинні адаптуватися до міжнародних стандартів і вимог, щоб готувати випускників, які будуть конкурентоспроможними на світовій арені. Глобальні технологічні та економічні тенденції вимагають від вищої освіти постійного оновлення програм, щоб забезпечити випускників актуальними навичками.

По-друге, розуміння глобальних тенденцій у вищій освіті є важливим для побудови ефективної національної освітньої політики. Сучасні виклики, такі як міжнародна мобільність студентів та вчених, викликають потребу у розвитку стратегій, що сприяють взаємодії з іншими країнами та впровадженню кращих світових практик у вітчизняних освітніх системах.

По-третє, у зв'язку з розмаїттям культур та мов, глобалізація вищої освіти вимагає розроблення стратегій, які сприятимуть культурній різноманітності та міжкультурному взаєморозумінню серед студентів та викладачів.

Таким чином, ретельний аналіз глобальних трендів у вищій освіті та їхній вплив на внутрішню освітню політику стає стратегічно важливим для національних урядів та освітніх установ.

У вступі розглядається важливість розуміння та врахування глобальних тенденцій для модернізації внутрішніх освітніх стратегій. Зазначається, що глобальні трансформації створюють потребу в узгодженні вітчизняних політик з вимогами сучасного світу. Далі стаття докладно розглядає вплив глобалізації на конкурентоспроможність вищої освіти. Вивчаються фактори, що визначають якість та розвиток освіти в національному контексті, зокрема, як глобальна конкуренція впливає на вибір студентів та привабливість вищих навчальних закладів. Додатково, стаття розглядає перспективи модернізації вітчизняних освітніх політик в умовах глобалізації. Особлива увага приділяється потребі адаптації програм, структур та методик навчання до міжнародних стандартів та очікувань. У висновках підсумовуються основні умовиводи щодо важливості адаптації вітчизняних освітніх політик до глобальних трендів для забезпечення сталого розвитку вищої освіти та підготовки конкурентоспроможних кадрів на міжнародному ринку праці.

Ключові слова: освіта, конституційно-правове регулювання права на освіту, вища освіта, освітня політика, глобалізація, вдосконалення освітньої політики.

Постановка проблеми в рамках даної статті характеризується комплексом факторів, що обумовлюють сучасний стан вищої освіти в контексті глобалізації.

По-перше, наявність значних труднощів у адаптації вищої освіти до глобальних вимог визначає необхідність перегляду та модернізації навчальних програм та методик навчання. Застарілі підходи та відсутність актуальних навичок серйозно обмежують конкурентоспроможність випускників на міжнародному ринку праці.

По-друге, вивчення перспектив розвитку вищої освіти в контексті глобальних трендів вимагає аналізу можливостей та викликів, що виникають внаслідок посиленої конкуренції та зростання мобільності студентів і вчених. Визначення оптимальних стратегій розвитку у відповідь на ці виклики виявляється ключовим завданням.

По-третє, в контексті культурної різноманітності глобалізація вищої освіти породжує проблеми збереження та підтримання національних культурних особливостей. Розробка стратегій для забезпечення культурного різноманіття та міжкультурного взаєморозуміння стає необхідною умовою ефективного функціонування вищої освіти.

По-четверте, ефективність внутрішніх освітніх політик в умовах глобалізації потребує уважного аналізу. Виявлення недоліків та прогалин у діючих політичних стратегіях є передумовою для розробки та впровадження нових, більш актуальних підходів.

По-п'яте, розгляд значення технологій та онлайн-навчання вищої освіти в умовах глобалізації є важливим аспектом дослідження. Виявлення найбільш оптимальних та ефективних інновацій може покращити якість навчання та готовність випускників до міжнародних викликів.

Таким чином, всі вищенаведені аспекти формують важливий контекст для вивчення глобальних трендів у вищій освіті та визначення перспектив розвитку та модернізації вітчизняної освітньої політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна реальність демонструє таку велику динаміку змін, що навіть вчені не встигають взяти їх під особистий розгляд та спрогнозувати, як ці модифікації можуть розвиватися в подальшому. Так, починаючи з середини 1980-х років, відбувається більш об'єктивне дослідження глобалізаційних процесів та їх впливу на економіку, політику, культуру та інші сфери життєдіяльності. Зокрема, можемо виділити наступне коло науковців, проблематика концептуальних підходів яких стосувалася сфери глобалізації як історичного явища, а саме: О. Бабкіна, Ю. Богач, Т. Боголіб, Є. Бойко, О. Білорус, І. Бураковський, О. Василик, Л. Гайдуков, В. Горбатенко, В. Денисенко, Г. Зеленько, А. Кудряченко, Б. Кухта, О. Литвиненко, В. Манжола, М. Михальченко, М. Мальський, Ю. Пахомов, Ю. Римаренко, Ф. Рудич, О. Шевченко, Ю. Шемшученко, Л. Шкляр та інші. Разом з тим, багато вчених, таких як В. Андрущенко, І. Бех, Л. Ващенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Мадзігон, І. Передерій, С. Сірополко, В. Шинкарук, М. Ярмаченко та інші, досліджували проблеми, пов'язані з розвитком вищої освіти в Україні.

Метою статті є розгляд та аналіз впливу глобальних трендів на сучасну політику вищої освіти, а також обумовлення перспектив розвитку та доцільності у модернізації вітчизняної освітньої політики в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Немає сумнівів у тому, що вплив глобалізації на вищу освіту змінив і продовжує змінювати ландшафт академічного середовища. Університети стають все більш зв'язаними, глобальні дослідницькі ініціативи стають більш поширеними; глобальні рейтинги університетів впливають на університетські мандати та фокус освітньої політики; глобальна торгівля впливає на державні університети; факультети та студенти можуть викладати та навчатися новими способами глобальної мережі. Цей мінливий ландшафт змусив університети та коледжі переглянути свій сенс існування, залишаючись життєздатними в цьому новому глобальному контексті. Як справедливо стверджують австралійські науковці (університет Мельбурна) С. Марґінсон і М. Венде: «...у мережевому глобальному середовищі, в якому кожен університет є видимим для кожного іншого, а вага глобального виміру зростає, нації чи окремі вищі навчальні заклади більше не можуть повністю ізольовати себе від глобальних впливів» [1].

У другій половині ХХ століття світова освітня система пройшла значущі зміни, особливо в сфері професійної освіти. На поточному етапі суспільного розвитку вища освіта стає більш масовою, оскільки наука, технології та інформація визначають ключові аспекти виробництва. Застосування цих елементів вимагає висококваліфікованої праці та професійних знань. Варто також наголосити на тому, що Болонська декларація, яка була прийнята в 1999 році, є відповіддю на виклики, що виникають в рамках освітньої політики зумовлених глобалізацією. Дана «загальноєвропейська політика реформ на рівні вищої освіти» обумовлює гарантію національних урядів впливати на установи вищої освіти та стримувати їхню взаємодію з міжнародними можливостями, поки зростання національних ринків не досягне стабільності [2].

Тенденцією глобалізації вищої освіти є розширення географії надання освітніх послуг за межі власної країни. Це виявляється через створення філій закладів вищої освіти за кордоном та формування спільних освітніх установ. На міжнародному ринку освітніх послуг спостерігається зростання кількості вищих навчальних закладів і розширення різноманітності освітніх програм, напрямків та форм навчання. Таким чином, в галузі вищої освіти динамічно зростає різноманіття доступних освітніх послуг [3, с. 52].

У розвинених країнах виникає новий вид вищих навчальних закладів, відомих як «корпоративні університети». Ці установи спеціалізуються на навчанні фахівців для конкретних корпорацій чи груп підприємств у певній галузі. З ростом та ускладненням технологічних процесів сучасних промислових підприємств роботодавці усе більше розуміють важливість самостійної підготовки висококваліфікованого персоналу, готового працювати в конкретних умовах. Окрім «корпоративних університетів», також розвиваються інші форми корпоративної освіти, такі як стажування, курси, тренінги, майстер-класи та інші [4, с. 120].

Разом з тим, Н. В. Мосьпан в рамках власного дослідження «Глобалізація вищої освіти ЄС: наслідки та перспективи» обумовлює наступні позитивні та негативні наслідки впливу глобалізації на сферу вищої освіти. Так, наслідком глобалізації у сфері вищої освіти стало нове управління державою вищими навчальними закладами. Ці заклади все більше залучаються до управлінських процесів, включаючи управління персоналом та прийняття стратегічних рішень

з організації. Глобалізація охоплює ринки та збільшує конкуренцію між вищими навчальними закладами та між країнами. Зростання міжнародної конкуренції у сфері вищої освіти викликано залученням нових типів постачальників освітніх послуг, таких як корпоративні університети та Інтернет-провайдери, що працюють на комерційній основі. Також відзначається значний ріст транскордонної освіти та інтенсивний обмін освітніми послугами між країнами.

Однак, побутує також така думка, що тенденції глобалізації можуть призвести до негативних наслідків для вищої освіти в малих країнах та мовній області. Це може призвести до збільшення нерівності між університетами, де університети світового класу у західних країнах будуть мати домінуючу позицію. Менші та економічно вразливі країни можуть втратити автономію та мати обмежений конкурентний потенціал у глобалізованому світі через нестабільність в торгівлі та проблеми доступу до ринку, що відзначено впливом на освітню сферу. Інший критичний аргумент стосується можливого впливу глобалізації на вищі навчальні заклади та його негативного впливу на традиційні академічні цінності, такі як пошук знань, дослідження та просування цінностей, які можуть бути під загрозою внаслідок більшого акценту на доходи та ринкові відносини тощо [5, с. 5].

Таким чином, вплив глобалізації на конкурентоспроможність вищої освіти проявляється в кількох ключових аспектах. *По-перше*, міжнародна конкуренція серед університетів зростає внаслідок більшого доступу до вищої освіти для студентів з різних країн. Це породжує конкурентний тиск між навчальними закладами, що прагнуть залучити талановитих та обдарованих студентів. *Другим важливим аспектом* є розширення різноманітності освітніх програм. Глобальна конкуренція підштовхує університети до розвитку різноманітних навчальних курсів, що робить їх більш привабливими для студентів з різних культур та фахових спрямувань. *Третім аспектом* є сприяння міжнародним партнерствам, обмінам та співпраці. Глобалізація стимулює вищі навчальні заклади до формування міжнародних зв'язків, що сприяє покращенню якості освіти та підвищує конкурентоспроможність на міжнародному рівні. Нові технології та зростаюче значення онлайн-освіти є *четвертим ключовим аспектом* впливу глобалізації. Впровадження сучасних технологій, включаючи онлайн-навчання, розширює можливості доступу до освіти та сприяє розвитку конкурентних переваг у сфері вищої освіти.

Висновки і пропозиції. Отже, перспективи модернізації української освітньої політики в умовах глобалізації передбачають комплексний підхід до адаптації системи вищої освіти до сучасних викликів та стандартів, що формуються на міжнародному рівні.

Зокрема, важливо активізувати міжнародні партнерства та обміни між українськими та закордонними вишами. Залучення відомих зарубіжних викладачів та дослідників, створення спільних магістратур та проєктів досліджень дозволить збагачувати навчальний процес із глобальної перспективи.

Іншим важливим напрямком є впровадження сучасних методик та технологій в навчальний процес. Зацікавленість у використанні ефективних засобів онлайн-навчання, віртуальної реальності та інших інновацій дозволить українській освіті підтримувати світові стандарти і підготовлювати конкурентоспроможних фахівців.

Наступним елементом є активна підтримка дослідницької діяльності. Сприяння науковим дослідженням та інноваційним проектам стане потужним каталізатором для впровадження передових технологій та високих стандартів в українській освіті.

Крім того, важливо розвивати міжкультурну та мовну компетенції. Створення програм обміну для студентів, розвиток курсів іноземних мов та культурного обміну допоможе готувати випускників, які можуть успішно працювати в глобальному середовищі.

Загалом, модернізація української освітньої політики в умовах глобалізації вимагає гнучкості, інновацій та стратегічного планування, спрямованого на підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних впевнено працювати в міжнародному контексті.

Список використаних джерел

1. Marginson, S. and M. van der Wende. Globalisation and Higher Education. OECD Education Working Papers. No. 8. 2007. 85 p.
2. The Bologna Declaration of 19 June 1999. URL: https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf (дата звернення: 10.11.2023 р.).
3. Бєбко С. В. Основні тенденції глобалізації вищої освіти. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції: «Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації». Київ. КНУТД, 2020. С. 52-53.
4. Стратегічне управління вищим навчальним закладом: теорія, методологія, практика: монографія / С. Г. Натрошвілі. К.: КНУТД, 2015. 320 с.
5. Мос'пан Н. В. Глобалізація вищої освіти в ЄС: наслідки та перспективи. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 148. С. 91-95.

References

1. Marginson, S. and M. van der Wende. Globalisation and Higher Education. OECD Education Working Papers. No. 8. 2007. 85 p.
2. The Bologna Declaration of 19 June 1999. URL: https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf (data zvernennya: 10.11.2023).
3. Bebko S. V. (2020). Osnovni tendentsiyi globalizatsiyi vischoyi osviti. Materiali II Mizhnarodnoyi naukovo-praktichnoyi konferentsiyi: «Problemi integratsiyi osviti, nauki ta biznesu v umovah globalizatsiyi». Kyiv. KNUTD. S. 52-53 [in Ukrainian].
4. Strategichne upravlinnya vischim navchalnim zakladom: teoriya, metodologiya, praktika: monografiya / S. G. Natroshvili. K.: KNUTD, 2015. 320 s. [in Ukrainian].
5. Mos'pan N. V. (2017). Globalizatsiya vischoyi osviti v ES: naslidki ta perspektivi. *Visnik Chernigivskogo natsionalnogo pedagogichnogo universitetu. Seriya: Pedagogichni nauki*. Vip. 148. S. 91-95 [in Ukrainian].

Стаття надійшла 11.11.2023 р.

O. O. Pifko, Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor, Professor
Uzhhorod National University, Faculty of Law
the Department of Constitutional Law and Comparative Jurisprudence
Kapitulna Street, 26, Uzhhorod, 88000, Ukraine
e-mail: oleksandr.pifko@uzhnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-9180-2564

GLOBAL TRENDS IN HIGHER EDUCATION: PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT AND MODERNIZATION OF DOMESTIC POLICY

Summary

The relevance of conducting a detailed analysis of global trends in higher education and their reflection in the national educational policy today is due to a number of important factors. Monitoring global trends is important because they identify new challenges and opportunities for national education systems.

Firstly, in connection with the growth of global competition in the labor market, national systems of higher education must adapt to international standards and requirements in order to prepare graduates who will be competitive on the world stage. Global technological and economic trends require higher education to constantly update programs to provide graduates with up-to-date skills.

Secondly, understanding global trends in higher education is important for building an effective national education policy. Modern challenges, such as the international mobility of students and scientists, call for the development of strategies that promote interaction with other countries and the implementation of the best global practices in domestic educational systems.

Thirdly, due to the diversity of cultures and languages, the globalization of higher education requires the development of strategies that will promote cultural diversity and intercultural understanding among students and teachers.

Thus, a thorough analysis of global trends in higher education and their impact on domestic educational policy becomes strategically important for national governments and educational institutions.

The introduction discusses the importance of understanding and taking into account global trends for modernizing domestic educational strategies. It is noted that global transformations create a need to harmonize domestic policies with the requirements of the modern world. Next, the article examines in detail the impact of globalization on the competitiveness of higher education. The factors that determine the quality and development of education in the national context are studied, in particular, how global competition affects the choice of students and the attractiveness of higher education institutions. In addition, the article considers the prospects of modernization of domestic educational policies in the conditions of globalization. Special attention is paid to the need to adapt programs, structures and training methods to international standards and expectations. The conclusions summarize the main conclusions regarding the importance of adapting domestic educational policies to global trends to ensure the sustainable development of higher education and the training of competitive personnel on the international labor market.

Keywords: education, constitutional and legal regulation of the right to education, higher education, educational policy, globalization, improvement of educational policy.